

Nr B 41

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen B gjorda framställningar angående anslag till strålskyddsverksamhet m. m. för budgetåret 1958/59 m. m. jämte i ämnet väckta motioner.

(3:e avd.)

Kungl. Maj:t har i propositionen nr B 1 under elfte huvudtiteln, under åberopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över inrikesärenden för den 6 juni 1958, föreslagit riksdagen att dels fastställa av departementschefen förordad personalförteckning för strålskyddsverksamhet m. m., dels godkänna av departementschefen föreslagen avlöningsstat för strålskyddsverksamhet m. m., att tillämpas tills vidare fr. o. m. budgetåret 1958/59, dels ock för nämnda budgetår under elfte huvudtiteln såsom förslagsanslag anvisa till Strålskyddsverksamhet m. m.: Avlöningar 840 000 kronor samt till Strålskyddsverksamhet m. m.: Omkostnader 145 000 kronor.

Utredningen i ärendet återfinnes i det vid propositionen nr 73 till innevarande års förra riksdag fogade statsrådsprotokollet över inrikesärenden för den 31 januari 1958.

Propositionen

Kungl. Maj:t har den 13 december 1957 beslutat att i proposition till 1958 års riksdag (nr 29) framlägga förslag till ny strålskyddslag m. m. Vid anmälan av nämnda proposition, som grundade sig på de författningsförslag, som framlagts av 1951 års strålskyddskommitté (SOU 1956:38), hade departementschefen endast delvis tagit ställning till de organisationsfrågor, som aktualiserades genom den nya lagstiftningen och som jämväl behandlats av strålskyddskommittén. Beredningen inom inrikesdepartementet av strålskyddskommitténs organisationsförslag i övrigt hade ännu icke avslutats. Vid beredningen hade emellertid förutsatts, att de medel, som f. n. disponeras för avlöningar och omkostnader vid radiofysiska institutionen vid karolinska sjukhuset, skulle utbrytas ur sjukhusets resp. anslag och anvisas under särskilda avlönings- och omkostnadsanslag. Dessa anslag borde i avvaktan på att beredningen av frågan slutfördes i riksstatsförslaget upptagas med allenast preliminärt beräknade belopp.

Departementschefen upptar i propositionen nr 73 hithörande spörsmål 1 — *Bihang till riksdagens protokoll 1958. 6 saml. Nr B 41*

till fortsatt behandling. I samband härmed anmäles även frågor om personalförstärkningar vid radiofysiska institutionen utöver de av strålskyddskommittén föreslagna.

Organisationsfrågor

I propositionen lämnas en redogörelse för radiofysiska institutionens nuvarande organisation och arbetsuppgifter samt för strålskyddskommitténs organisationsförslag och de däröver avgivna remissyttrandena. Härutinnan torde utskottet få hänvisa till propositionen (s. 5—54).

Departementschefen anför, att under de sjutton år, som förflutit sedan radiofysiska institutionen vid karolinska sjukhuset erhöll sin nuvarande organisation, en utomordentligt snabb och betydelsefull utveckling har ägt rum inom dess verksamhetsområde. Ännu i början av 1940-talet var den medicinska användningen av joniserande strålning den helt dominerande, och den forskning och strålskyddsverksamhet, som utvecklats på området låg därför starkt koncentrerad inom den medicinska radiofysiken. Sedan dess har icke endast användningsområdet för joniserande strålning vidgats avsevärt, utan även nya strålkällor och allt större strålmängder har tagits i anspråk. Särskilt har den revolutionerande utvecklingen på atomenergiområdet — samtidigt som denna aktualiserat nya betydelsefulla forskningsuppgifter och svärbemästrade strålskyddsproblem — öppnat möjligheter att till relativt blygsamma kostnader producera radioaktiva ämnen i stor skala, vilket bl. a. haft till resultat, att den joniserande strålningen i stegrad takt kunnat tagas i anspråk för vitt skilda ändamål inom industri och teknik.

Genom den ökande användningen av joniserande strålning har de med strålningen förenade skadeverkningarna och den skyddsverksamhet som strålriskerna nödvändiggör i allt högre grad blivit föremål för allmän uppmärksamhet. Ett uttryck härför är i vårt land det förslag till ny strålskyddslagstiftning, som förelagts årets riksdag (prop. nr 29) och som syftar till att tillgodose de nya kontrollbehov som utvecklingen medfört och att anpassa strålskyddsverksamheten efter de varierande strålriskerna i dagens läge.

Kännedomen om den joniserande strålningens natur och skadeverkningar är emellertid alltjämt i betydelsefulla hänseenden ofullständig. Över hela världen bedrivs f. n. ett intensivt forskningsarbete i syfte att lösa dessa problem, som har vital betydelse för den fortsatta utvecklingen på området. Under lång tid framåt kan förutses att den praktiska tillämpningen såväl inom strålskyddsverksamheten som inom den medicinska radiofysiken kommer att vara beroende av den radiofysiska och radiobiologiska forskningen och att en ständig anpassning måste ske till de nya rön som framkommer.

Det anses ligga i öppen dag, att den starka expansionen på förevarande

område, som inneburit både en kraftig ansvällning av radiofysiska institutionens arbetsuppgifter, särskilt inom tillsynsverksamheten, och en delvis ny inriktning av de olika verksamhetsgrenarnas arbete, medfört svårigheter för institutionen att bemästra sina uppgifter. En förstärkning av dess organisation är redan av denna anledning starkt påkallad. Härtill kommer emellertid, att den föreslagna strålskyddslagstiftningen pålägger den framtida strålskyddsmyndigheten nya och utvidgade tillsynsuppgifter, som nödvändiggör en mera allmän översyn av den nuvarande organisationen.

I propositionen nr 29 har ställning tagits endast till det beslutande strålskyddsorganets organisation. I detta hänseende har föreslagits att inom medicinalstyrelsen inrättas en strålskyddsnämnd, sammansatt av sakkunniga företrädare för de av strålskyddsfrågorna berörda områdena och med möjlighet att vid behov tillkalla särskilda sakkunniga. Strålskyddsnämnden har vidare föreslagits få samma ställning som medicinalstyrelsens övriga nämnder.

Innan departementschefen går närmare in på frågan om strålskyddsnämndens funktioner och sammansättning, upptager han spørsmålet, hur organisationen för radiofysiska institutionens nuvarande arbetsuppgifter bör utformas.

Enligt strålskyddskommitténs förslag skall radiofysiska institutionen även i framtiden bibehållas för sina hittillsvarande funktioner inom radiofysisk och radiobiologisk forskning, strålskyddskontroll samt fysikaliskt sjukvårdsarbete för radiumhemmet. Till stöd härför har kommittén främst åberopat, att de olika verksamhetsgrenarna står i starkt beroende av varandra och i stor utsträckning använder sig av samma instrumentutrustning, mätapparatur etc. samt att någon skarp gräns mellan forskning och löpande verksamhet på detta område icke kan dragas.

Kommitténs förslag i denna del har icke varit enhälligt. En reservant inom kommittén har sålunda funnit erfarenheterna av den hittillsvarande samorganisationen motivera, att samtliga de tre verksamhetsgrenarna lösbrytes från varandra och organiseras såsom skilda enheter. Särskilt befaras att en fortsatt tillväxt av arbetsuppgifterna inom tillsynsverksamheten skall inverka menligt på forskningens och det kliniska sjukvårdsarbetets utvecklingsmöjligheter och att institutionsföreståndaren genom sin befattning med tillsynsärendena i växande omfattning skall komma att tagas i anspråk för rutinarbete.

Vid remissbehandlingen har starkt delade meningar framförts i organisationsfrågan. En majoritet bland remissorganen har emellertid förordat, att strålskyddsverksamheten i en eller annan form utbrytes ur radiofysiska institutionen och organiseras som ett självständigt organ. Förslag har även framförts om att den kliniska radiofysiken skall erhålla sin egen organisation. Allmänt har å andra sidan understrukits vikten av ett intimt samarbete mellan forskning och löpande verksamhet på området.

För egen del har departementschefen vid bedömningen av dessa frågor kommit till följande slutsatser. I det starkt expansiva skede, vari de radiofysiska och radiobiologiska vetenskaperna befinner sig, och mot bakgrunden av de för både individens och folkets hälsa betydelsefulla problem, som den stegrade användningen av joniserande strålning på skilda områden aktualiserat, anser departementschefen det uppenbart, att en intim kontakt mellan forskningen och den löpande verksamheten måste upprätthållas i varje fall under de närmaste åren. Denna samverkan skall komma till uttryck icke endast i att forskningssidan ständigt håller sina rön och erfarenheter tillgängliga för den löpande verksamheten utan även i att den inom ramen för sina resurser självmant eller på begäran upptager och söker lösa sådana forskningsuppgifter som är av betydelse för strålskyddsverksamheten eller den kliniska sjukvårdsfysiken. Självfallet kan en sådan samverkan i praktiken lättast åvägabringas, om de olika verksamhetsgrenarna är förenade i en organisation under gemensam ledning.

Erfarenheterna av den nuvarande samorganisationen har emellertid givit vid handen, att den fortlöpande ansvällningen av rutinmässiga arbetsuppgifter inom tillsynsverksamheten tagit radiofysiska institutionens totala personalresurser i anspråk i sådan omfattning, att övriga uppgifter blivit eftersatta. Vid remissbehandlingen av kommitténs betänkande har farhågor uttalats för att detta skall bli fallet även i fortsättningen, om strålskyddsverksamheten kvarliggert vid institutionen. Vid en organisation för de olika verksamhetsgrenarna i enlighet med kommittéförslaget anser departementschefen dessa farhågor i viss mån berättigade. Förslaget innebär nämligen icke, att en klar gräns drages mellan de olika avdelningarnas arbetsområden. Tillsynsuppgifter har sålunda lagts både på forskningssidan, i det professorn i radiofysik förutsatts skola leda och förestå den löpande tillsynsverksamheten, och på den kliniska radiofysiken, i det den för sjukvårdsarbetet vid radiumhemmet föreslagna kliniskt-fysikaliska avdelningen förutsatts skola övervaka och i vissa fall utöva doseringskontrollarbetet vid landets röntgenbehandlingsanläggningar.

Naturligtvis kan det, såsom strålskyddskommittén framhållit, vara vanskligt att i praktiken draga en skarp gräns mellan forskning och löpande strålskyddskontroll. Ett visst särhållande av de olika verksamhetsgrenarnas arbetsområden synes emellertid ofrånkomligt vilken organisationsform som än väljes. I själva verket kan man enligt departementschefens uppfattning genom relativt små förändringar i kommitténs organisationsförslag vinna erforderliga garantier för att verksamhetsgrenarna skall bli i stånd att hävda sin självständighet och sina intressen utan förfång för varandra och utan att den eftersträvade samordningen mellan verksamhetsgrenarna i stort behöver uppgivas. Förutsättningen härför är emellertid enligt departementschefens mening, att man mera systematiskt än vad kommittén föreslagit förlägger de olika funktionerna

till skilda enheter inom organisationen. För den fria forskningens del innebär detta, att professorn i radiofysik skulle befrias från ansvaret för den löpande strålskyddsverksamheten och i största möjliga utsträckning avlastas från därmed sammanhängande administrativt arbete. Den av kommittén föreslagna kliniskt-fysikaliska avdelningen skulle helt reserveras för arbetet för radiumhemmet, och tillsynsavdelningarna skulle direkt under strålskyddsnämnden svara för alla uppgifter inom strålskyddsverksamheten, inberäknat doseringskontrollen.

En lösning av organisationsfrågan i överensstämmelse med vad här skisserats skulle innebära, att radiofysiska institutionen i princip bibehåller den ställning den f. n. intar. I nuvarande progressiva utvecklingsskede och så länge säkra hållpunkter saknas för att bedöma behovet av central strålskyddskontroll på längre sikt, finns det enligt departementschefens mening anledning att iakttaga viss försiktighet i fråga om att vidtaga organisatoriska förändringar på detta område. Det är t. ex. icke uteslutet, att tillsynsverksamheten i framtiden kan taga sådana proportioner, att en decentralisering av verksamheten efter mönster av den allmänna arbetarskyddstillsynen blir nödvändig. Röster härför har höjts redan vid remissbehandlingen av strålskyddskommitténs betänkande. Ehuru departementschefen själv anser, att en sådan åtgärd i dagens läge icke bör övervägas, menar han, att tillskapandet nu av ett fristående centralt tillsynsorgan skulle kunna försvåra en framtida decentralisering.

På grund av vad sålunda anförts och efter ingående övervägande av de synpunkter på frågan som framlagts av kommittén och remissorganen har departementschefen kommit till den uppfattningen, att radiofysiska institutionen bör bibehållas som ett organ för fri forskning, sjukvårdsfysik och strålskyddsverksamhet men att dessa tre verksamhetsgrenar såvitt möjligt bör organiseras på sinsemellan självständiga avdelningar, var och en med personal för sina speciella uppgifter, men med möjligheter till inbördes samarbete och utbyte av erfarenheter. Institutionens föreståndare bör vara administrativ chef för institutionen i dess helhet men bör i möjligaste mån avlastas löpande administrativt arbete.

Vad härefter angår organisationen för de skilda verksamhetsgrenarna berör departementschefen först strålskyddsorganisationen och redogör därvid till en början närmare för sina förslag i fråga om det beslutande strålskyddsorganet, vilket bör benämnas medicinalstyrelsens strålskyddsnämnd. Nämndens verksamhet bör stå under medicinalstyrelsens överinseende, men liksom styrelsens övriga nämnder bör strålskyddsnämnden äga att självständigt fatta beslut å styrelsens vägnar.

I fråga om strålskyddsnämndens befattning med strålskyddsfrågorna kan departementschefen i huvudsak ansluta sig till vad kommittén föreslagit och som innebär, att nämnden vid sidan av sin uppgift att leda och angiva

riktlinjerna för den framtida tillsynsverksamheten samt fatta beslut i löpande tillsynsärenden skall tjänstgöra som ett centralt samordnande organ för olika strålskyddsintressen även utanför strålskyddslagens tillämpningsområde.

Härutöver föreslår departementschefen emellertid i motsats till kommittén, att strålskyddsnämnden skall fungera som administrativ styrelse för de delar av radiofysiska institutionen, som icke i enlighet med vad han i det följande förordar skall lyda under karolinska institutet. Departementschefens förslag härutinnan föranledes av att ett organ av den typ som institutionen representerar enligt hans mening icke är lämpat att i administrativt hänseende erhålla ställningen som självständig myndighet. Strålskyddsnämnden bör också, om den får en sammansättning som tar tillbörlig hänsyn även till dess administrativa funktioner, genom sin överblick över fackområdet och sin kontakt med den löpande verksamheten vid institutionen vara väl skickad att fungera som styrelse för denna.

Såsom inledningsvis berörts skulle enligt strålskyddskommitténs förslag i strålskyddsnämnden ingå fem ledamöter, nämligen — förutom föreståndaren för radiofysiska institutionen såsom självskrivnen ledamot — en ordförande, en medicinsk expert, en arbetarskyddsexpert och en expert inom kärnfysik eller kärnkemi. De icke självskrivna nämndledamöterna skulle utses av Kungl. Maj:t efter förslag av vederbörande myndigheter. Vid remissbehandlingen har från skilda håll påyrkats, att nämnden skulle kompletteras med företrädare även från en rad andra fackområden. För egen del anser departementschefen det icke möjligt att sammansätta nämnden av sakkunskap från de många speciella intresseområden som berörs av strålskyddsfrågorna. Det bör i stället såsom kommittén förordat få ankomma på strålskyddsnämnden att i mån av behov tillkalla experter vid handläggningen av sådana ärenden, där mera speciell sakkunskap erfordras eller där särskilda fackintressen berörs. Dock anser departementschefen, att en radiobiolog bör ingå som ledamot i nämnden. Enär strålskyddsnämnden såsom nyss anförts även skall vara administrativ styrelse för radiofysiska institutionen, anses det erforderligt, att nämnden härutöver förstärkes med en administrativ expert. Eljest har departementschefen i huvudsak icke funnit anledning till erinran mot kommitténs förslag rörande nämndens sammansättning och ordningen för dess tillsättande. I likhet med kommittén förordar departementschefen, att föreståndaren för radiofysiska institutionen skall vara självskrivnen ledamot i nämnden. Därest medicinalstyrelsen icke på annat sätt blir direkt representerad i nämnden, bör en företrädare för styrelsen beredas tillfälle att deltaga i nämndens arbete.

Nämnden skall sålunda enligt departementschefens förslag bestå av sju ledamöter. Det anses emellertid icke nödvändigt, att samtliga nämndledamöter deltagar i handläggningen av alla ärenden. Särskilt vid behandlingen av löpande administrativa ärenden torde fackrepresentanternas närvaro

som regel icke vara påkallad. Ett arbetsutskott inom strålskyddsnämnden bör kunna tillskapas för sådana uppgifter.

Strålskyddskommittén har föreslagit, att avgörandet i rutinmässiga strålskyddsärenden, som icke av särskilda skäl fordrar bedömning av den speciella expertisen i strålskyddsnämnden, skall delegeras på föreståndaren för radiofysiska institutionen och i mindre viktiga frågor på tillsynsavdelningarnas föreståndare. Vid remissen till lagrådet av förslaget till strålskyddslag har bestämt understrukits, att möjlighet till delegation av beslutanderätten i rutinfrågor på tillsynsorganet eller dess befattningshavare måste finnas. Departementschefen delar helt denna uppfattning men förordar under erinran om vad tidigare anförts rörande angelägenheten av att institutionsföreståndaren befrias från ansvaret för den löpande strålskyddsverksamheten, att sådan delegation i första hand skall ske till avdelningsföreståndarna eller, om så bedömes lämpligt, till de mera kvalificerade tillsynsmännen i övrigt. Deras befogenheter härutinnan bör fastställas i instruktion.

Enligt strålskyddskommitténs förslag skall strålskyddsnämnden icke erhålla eget kansli utan i detta hänseende återfalla på radiofysiska institutionen. Den omständigheten att nämnden nu föreslås skola ställas under medicinalstyrelsens överinseende anser departementschefen icke giva anledning till ett annat ställningstagande härutinnan. Praktiska fördelar bör nämligen vinnas genom att anknyta det administrativa arbetet till institutionen, i det strålskyddsnämnden härvid får omedelbar tillgång till de för tillsynsverksamheten erforderliga kartoteken och ett skriftligt remissförfarande mellan nämnden och institutionen kan undvikas.

Kommittén har föreslagit, att för en enhetlig bedömning av säkerhetsfrågorna vid prövning av tillstånd till arbete med atomreaktorer och andra anläggningar på atomenergiområdet skall tillsättas en särskild reaktorsäkerhetskommitté, vars ledamöter skulle utses av Kungl. Maj:t i varje särskilt fall. Vid remissbehandlingen har från några håll uttalats önskemål om att ett mera permanent organ för dessa viktiga frågor tillskapas. Vidare har upplysts, att delegationen för atomenergifrågor numera tillsatt en särskild reaktorförläggningsskommitté med uppgift att handlägga bl. a. ifrågavarande säkerhetsfrågor. Då delegationen såsom framgår av propositionen nr 176/1956 (s. 43) förutsatts skola närmare utreda dessa spörsmål och därefter torde komma att avgiva de förslag i ämnet, som påkallas av utvecklingen på området, har departementschefen icke funnit anledning att här närmare diskutera strålskyddskommitténs förslag. I likhet med kommittén vill departementschefen endast understryka, att kvalificerad strålskyddsexpertis bör vara representerad i reaktorsäkerhetsorganet.

Beträffande radiofysiska institutionens arbetsuppgifter och organisation för strålskyddsverksamheten har strålskyddskommittén framhållit,

att institutionen vid sidan av sina löpande tillsynsuppgifter enligt strålskyddslagen måste bedriva andra former av strålskyddsarbete, varvid bl. a. nämnts viss löpande övervakning av strålningen från marken samt förekomsten av radioaktivitet i mark, luft och vatten, fastställande av tillåtna strålintensiteter och stråldoser samt utredningar rörande strålskaderisker och andra mera forskningsbetonade undersökningar, vilkas resultat skall ligga till grund för det praktiska tillsynsarbetet. Vidare förutsätter kommittén, att institutionen liksom hittills skall verkställa utredningar i av strålskyddslagen ej berörda strålskyddsärenden, bl. a. angående förlängd semester för personer i radiologiskt arbete, samt handha vissa mera servicebetonade uppgifter.

För strålskyddsverksamheten föreslår kommittén, att institutionen organiseras på tre avdelningar, nämligen en *röntgenkontrollavdelning* — huvudsakligen motsvarande de nuvarande avdelningarna A och B — för tillsyn över röntgenarbete, en *isotopkontrollavdelning* — motsvarande den nuvarande avdelningen C — för kontroll av arbete med och förvaring av radioaktiva ämnen samt kärnfysikaliskt arbete ävensom en *hälsokontrollavdelning* — motsvarande det nuvarande blodlaboratoriet.

Mot de föreslagna arbetsuppgifternas omfattning har några erinringar icke framställts i remissyttrandena. I huvudsak kan departementschefen också för egen del biträda vad kommittén anfört. Mot bakgrunden av vad han i det föregående uttalat om särhållandet av de olika verksamhetsgrenarna vid institutionen framhåller departementschefen i detta sammanhang, att det icke är hans avsikt att tillsynsavdelningarna uteslutande skall ägna sig åt rent rutinmässiga tillsynsuppgifter. Tvärtom understrykes nödvändigheten av att även visst mera forskningsbetonat arbete rymmes inom ramen för strålskyddsverksamheten. Det rör sig här emellertid enbart om tillämpad forskning, syftande till att utveckla mätmetoder för tillsynsarbetet och konstruera härför lämpliga instrument, klarlägga skaderisker och tillåtliga stråldoser samt överhuvudtaget frambringa erforderligt material för strålskyddsnämndens ställningstaganden i strålskyddsärendena. Det förutsattes, att avdelningsföreståndarna genom i det följande föreslagna personalförstärkningar i större utsträckning än hittills skall beredas tillfälle att syssla med dylika uppgifter.

Med hänsyn till de risker för vårt folk, icke minst ur genetisk synpunkt, som kan vara förenade med en höjning av den allmänna strålningsnivån, anser departementschefen en löpande registrering av radioaktiviteten i mark, luft och vatten vara en viktig uppgift inom strålskyddsverksamheten. Ett mindre antal mätstationer för sådant ändamål har genom radiofysiska institutionens försorg redan upprättats i landet. I detta sammanhang nämnes, att institutionens föreståndare nyligen framlagt förslag om att medel anvisas för upprättande av ett väsentligt tätare nät av dylika mätstationer än det befintliga. Ehuru det förefaller som om ett ökat antal stationer för

registrering av joniserande strålning och radioaktivt stoft bör komma till stånd, är departementschefen likväl f. n. icke beredd att taga ställning till förslaget härom. Det anses böra ankomma på strålskyddsnämnden såsom samordnande organ för olika beredskapsåtgärder på strålskyddsområdet att överväga frågan ytterligare samt härvid undersöka bl. a. hur olika in-tressen på området kan samordnas och hur tätt mätstationerna bör ligga.

Förslaget rörande radiofysiska institutionens organisation för strålskydds-verksamheten godtager departementschefen i huvudsak. Sålunda förordas, att tillsynen fördelas på två tillsynsavdelningar och en hälsokontrollavdelning i enlighet med förslaget. För tillsynsavdelningarna föreslås benämningarna röntgenkontrollavdelningen resp. kärnfysikaliska avdelningen, den senare benämningen för att undvika förväxling med radiumhemmets isotopavdelning. I överensstämmelse med sin förut tillkännagivna principiella uppfattning i organisationsfrågan kan departementschefen emellertid icke biträda förslaget, att en särskild sektion för doseringskontroll förläggas under den avdelning som föreslås svara för den kliniska fysiken vid radiumhemmet. I likhet med reservanten i kommittén och flera remissinstanser betvivlar departementschefen, att de radioterapeutiska avdelningarna ute i landet genom ett sådant arrangemang skulle tillföras några kliniska erfarenheter av betydelse från radiumhemmet. Främst dikteras departementschefens inställning emellertid av att de fysiker, som arbetar för sjukvården vid radiumhemmet, måste odelat få ägna sig åt sina krävande uppgifter. Eftersom doseringskontrollen naturligen hör hemma inom tillsynsverksamheten och torde kunna bedrivas mest rationellt, om den utövas i samband med besiktningarna av röntgenanläggningarna, förordas, att doseringskontrollen förläggas till röntgenkontrollavdelningen. Härvid kan övervägas att ställa det s. k. standardlaboratoriet under sistnämnda avdelnings ledning, men det skall självfallet liksom övriga gemensamma organ stå till samtliga avdelningars förfogande i mån av behov.

I detta sammanhang framhålles, att om en organisation med sjukhusfysiker vid lasaretten utbygges genom huvudmännens försorg, det bör bli möjligt att avlasta radiofysiska institutionen vissa löpande tillsynsuppgifter, bl. a. beträffande doseringskontrollen.

Av vad nyss anförts torde framgå, att departementschefen delar kommitténs uppfattning, att en särskild *kliniskt-fysikalisk avdelning* bör inrättas för radiofysiska institutionens arbete för sjukvården vid radiumhemmet. Då det fysikaliska arbetet vid radiumhemmets isotopavdelning i princip är av samma karaktär som övrigt fysikaliskt arbete för sjukvården och redan f. n. delvis står under institutionens tillsyn och ledning, har departementschefen intet att erinra mot förslaget att även detta arbete organisatoriskt inordnas i den kliniskt-fysikaliska avdelningen.

I fråga om sjukvårdsfysikens inriktning och sättet för dess bedrivande

ligger det i sakens natur, att arbetet måste smidigt anpassas efter sjukvårdens krav och att fysikerna måste intimt samarbeta med läkarna vid radiumhemmet. Till betydande del måste arbetet även lokalt förläggas till radiumhemmet. Det är därför av största betydelse, att en nära kontakt hålles mellan strålskyddsnämnden såsom administrativ styrelse för den kliniskt-fysikaliska avdelningen och direktionen för karolinska sjukhuset såsom ansvarig för sjukvården vid radiumhemmet. Formerna härför och för hur sjukvårdens intressen skall tillgodoses i frågor som rör den kliniska radiofysiken anses närmare få regleras i administrativ ordning.

Någon ändring i de nuvarande formerna för samarbetet mellan fysikerna och läkarna, som i hög grad synes ha bidragit till den gynnsamma utvecklingen av behandlingsresultaten vid radiumhemmet, bör nu icke eftersträvas.

Radiofysiska institutionens ställning och funktioner i dess egenskap av fri vetenskaplig institution under karolinska institutet bör i förevarande sammanhang icke upptagas till mera ingående behandling. Departementschefen betonar emellertid här ånyo, att utvecklingen inom användningsområdet för joniserande strålning sannolikt under lång tid framåt kommer att ställa strålskyddsverksamheten och den kliniska radiofysiken inför problem, vilkas lösande måste bli en uppgift för den fria forskningen inom radiofysik och radiobiologi samt att forskningen vid radiofysiska institutionen på grund av samorganisationen med nämnda verksamhetsgrenar bör ägna speciellt intresse åt dessa spörsmål.

Som ett uttryck för denna uppfattning kan ses kommitténs förslag, att i direkt anknytning till den radiofysiska forskningen vid institutionen skall inrättas ett mätlaboratorium för bl. a. undersökningar av radioaktivitet i luft, vätskor och fasta kroppar. Sådana undersökningar har på senare år i viss omfattning bedrivits vid institutionen med anlitande av forskningsanslag från atomkommittén. Med hänsyn till undersökningarnas betydelse även för strålskyddsverksamheten synes en fastare organisation för denna mätverksamhet i och för sig önskvärd. Då emellertid atomkommittén förklarar sig villig att svara för kostnaderna för mätverksamheten för budgetåret 1958/59, anser departementschefen sig icke nu böra taga ställning till kommitténs förslag i denna del.

För den radiobiologiska forskningens del har strålskyddskommittén icke föreslagit annan ändring än att den nuvarande laboraturen i radiobiologi, vars innehavare förestår det strålningsbiologiska laboratoriet vid radiofysiska institutionen, och en föreslagen förste assistenttjänst vid nämnda laboratorium överföres till karolinska institutets stat. Såväl reservanten i kommittén som ett betydande antal remissorgan har här velat gå längre än kommittén och föreslagit organiserandet av en fristående radiobiologisk institution vid karolinska institutet under en professor. Detta spörsmål

liksom frågan om utökad forskning på ifrågavarande områden vid andra lärosäten anses böra prövas inom ecklesiastikdepartementet. Efter samråd med chefen för nämnda departement förordar departementschefen emellertid, att det strålningsbiologiska laboratoriet redan fr. o. m. budgetåret 1958/59 i sin helhet överföres till karolinska institutets stat. Lokalt föreslås det tills vidare liksom hittills få vara anknutet till radiofysiska institutionen.

Vad strålskyddskommittén anfört i fråga om behovet av undervisning i strålskyddsteknik för arbetstagare i radiologiskt arbete biträder departementschefen i huvudsak. Frågan om undervisningens omfattning för läkare och tandläkare bör icke behandlas i förevarande sammanhang. För sjuksköterskornas del finner departementschefen det angeläget, att en undervisning av den omfattning kommittén förordat allmänt införes vid sjuksköterskeskolorna. Vidare anses önskvärt, att i specialutbildningen för röntgensköterskor inrymmes en fortbildningskurs i strålskyddsteknik. Denna fråga bör beaktas vid den översyn av specialutbildningen för sjuksköterskor, som enligt departementschefens mening bör komma till stånd. Det anses få ankomma på strålskyddsnämnden att överväga utbildningsbehovet för olika personalkategorier, som ej i sin yrkesutbildning erhållit undervisning rörande strålskydd, och själv taga initiativ till att utbildningskurser i ämnet anordnas i mån av behov. Vid dessa kurser samt i den mån det är möjligt även vid strålskyddsundervisningen i övrigt bör det åligga tillsynsavdelningarnas personal att lämna sin medverkan. Självfallet bör det bli till gagn för strålskyddsverksamheten, om tillsynsmännen härjämte i samband med besiktningensbesöken vid de radiologiska anläggningarna bedriver viss upplysnings- och instruktionsverksamhet bland de anställda. Det betonas emellertid, att ansvaret för personalens instruktion i första hand skall åligga varje anläggnings föreståndare och att tillsynsmännens befattning härmed icke får taga sådan omfattning, att tillsynsarbetets planmässinrättats redan fr. o. m. sistnämnda budgetår.

I fråga om personalorganisationen vid radiofysiska institutionen innebär kommitténs förslag en utökning med ett tjugotal tjänster i förhållande till vad som gäller för budgetåret 1957/58. Härvid är emellertid att märka, att ett tiotal nya tjänster, som likaledes omfattas av kommitténs förslag, inrättats redan fr. o. m. sistnämnda budgetår.

Naturligtvis medför den föreslagna personalökningen — innebärande mera än en fördubbling av antalet tjänster vid institutionen — starka påfrestningar på institutionens redan tidigare knappa lokalresurser. Med hänsyn härtill och till den av kommittén förutsatta tidpunkten för strålskyddslagens ikraftträdande — den 1 januari 1958 — har kommittén förordat en successiv utbyggnad av personalorganisationen under budgetåren 1957/58 och 1958/59. Även för egen del anser departementschefen en mera succes-

siv utbyggnad ofrånkomlig. Takten i denna påverkas dels av att strålskyddslagstiftningen föreslagits träda i kraft först den 1 januari 1959, dels av att institutionens lokalfråga ej kan beräknas bli definitivt löst under nästa budgetår.

Departementschefen är f. n. icke beredd att taga ställning till förslaget om personalorganisationen vid full utbyggnad. Beträffande utbyggnadstakten för budgetåret 1958/59 avgives förslag i det följande i samband med behandlingen av anslagsfrågorna för nämnda budgetår.

Här beröres endast vissa mera principiella frågor rörande personalförslagen.

Kommittén har föreslagit, att föreståndarna för tillsynsavdelningarna och den kliniskt-fysikaliska avdelningen på grund av sina kvalificerade och ansvarsfulla uppgifter skall placeras i nuvarande lönegraden B 1. Då emellertid ifrågavarande befattningar i fråga om arbetsuppgifternas vetenskapliga kvalitet torde vara jämförbara med universitetslaboraturer och avdelningarna även med de föreslagna personalförstärkningarna kommer att utgöra relativt små enheter, anser departementschefen sig i likhet med statskontoret och majoriteten inom statens lönenämnd icke kunna förorda högre placering än den nuvarande d. v. s. A 26.

De löpande uppgifterna inom tillsynsverksamheten och den kliniska radiofysiken föreslås liksom f. n. skola handhas dels av mera kvalificerade fysiker eller civilingenjörer, dels av assistenter med lägre ingenjörutbildning. Inom tillsynsverksamheten föreslås för den förstnämnda kategorien i huvudsaklig överensstämmelse med vad som nu gäller tjänster såsom förste strålskyddsinspektör i lönegrad A 24 och strålskyddsinspektör A 23. Här emot har departementschefen icke något att erinra. Vid den kliniska avdelningen föreslår kommittén för motsvarande befattningshavare tjänster såsom fysiker i lönegraderna A 24, A 23 och A 21. Även denna placering godtages i princip. På grund av sitt förslag att doskontrollen skall förläggas under röntgenkontrollavdelningen anser departementschefen sig emellertid icke böra tillstyrka, att en tjänst för en biträdande avdelningsföreståndare med placering i A 24 nu inrättas.

För assistenttjänsterna har kommittén föreslagit en bottenplacering i Ag 12 samt uppflyttning efter ett års tjänstgöring till Ae 13. Departementschefen förordar för egen del, att lönegradsplaceringen för dessa tjänster liksom f. n. anpassas till vad som tillämpas för tjänster med motsvarande krav på teknisk utbildning inom kommunikationsverken.

För sekreterargöromål hos strålskyddsnämnden samt administrativt-juridiskt biträde vid radiofysiska institutionen har kommittén föreslagit inrättande av en deltidstjänst för sekreterare med arvode av 3 000 kronor för år. På grund av de omfattande administrativa uppgifter som kommer att åvila strålskyddsnämnden och då en formellt tillfredsställande handläggning av strålskyddsärendena är av vikt — icke minst med hänsyn till det

ingrepp i den enskildes handlingsfrihet som strålskyddslagstiftningen innebär — anser departementschefen för sin del ett arvode av denna storlek otillräckligt för att tillförsäkra nämnden erforderlig administrativ arbetskraft. Härtill kommer att, om institutionsföreståndaren i förutsatt omfattning skall kunna avlastas löpande administrativt arbete, denne vid sin sida bör ha en befattningshavare, som självständigt kan handhava sådana ärenden. Departementschefen förordar därför, att en förste byråsekreterartjänst i lönegrad Ae 21 inrättas vid institutionen.

Enligt kommitténs förslag skall radiofysiska institutionen nu erhålla egen medelsförvaltning, varvid för det kamerala arbetet m. m. föreslås en tjänst såsom registrator och redogörare i lönegrad Ao 10. Detta förslag kan departementschefen icke biträda. Institutionens medelsförvaltning bör enligt hans åsikt alltjämt handhavas av karolinska sjukhuset, som har en utbyggd organisation för kameralt arbete. Kansliets arbetsbörda anses också minska på grund av att avgifterna för tillsynsverksamheten enligt förslag i propositionen nr 29 skall slopas. På grund härav anses den föreslagna redogörartjänsten överflödig.

Strålskyddsverksamhet m. m.: Avlöningar

Med hänsyn till att den nya strålskyddslagstiftningen föreslagits träda i kraft den 1 januari 1959 och dess tillämpning kräver ett relativt omfattande förberedelsearbete, anses medicinalstyrelsens strålskyddsnämnd böra inrättas fr. o. m. budgetåret 1958/59.

Kommitténs förslag att samtliga icke självskrivna ledamöter i strålskyddsnämnden skall åtnjuta såväl fasta årsarvoden som sammanträdesarvoden kan departementschefen icke tillstyrka. Endast ordföranden i nämnden samt annan ledamot av arbetsutskottet än institutionsföreståndaren bör enligt hans mening tillerkännas särskilda årsarvoden. Dessa föreslås till 1 800 kronor resp. 900 kronor. Härjämte bör samtliga nämndens icke självskrivna ledamöter erhålla sammanträdesarvoden, vilka bör utgå med 45 kronor till ordföranden och 30 kronor till annan ledamot.

Liksom kommittén anser departementschefen, att föreståndaren för radiofysiska institutionen icke bör åtnjuta särskild ersättning för sitt ledamotskap i strålskyddsnämnden utan att han på samma sätt som f. n. bör tillerkännas ett årsarvode såsom institutionsföreståndare, vari inkluderas jämväl ersättning för hans befattning med strålskyddsärendena i nämnden. Det föreslås, att arvodet bestämmes till 3 600 kronor för år, vilket innebär en fördubbling av nuvarande arvode.

Såsom kommittén föreslagit, bör det få ankomma på strålskyddsnämnden att allt efter uppdragets natur och vederbörandes kompetens bestämma ersättningen till de experter, som nämnden anlitar. För budgetåret 1958/59 beräknas för sådant ändamål 10 000 kronor.

Vad härefter angår personalbehovet vid radiofysiska institutionen har, som tidigare erinrats om, en mera provisorisk förstärkning av personalen genomförts redan fr. o. m. budgetåret 1957/58, i det ett tiotal extra tjänster inrättats vid tillsynsavdelningarna, blodlaboratoriet och kansliet. I första hand bör nu en fastare anställningsform beredas på dessa tjänster samt lönegradsplaceringen omprövas i anslutning till kommitténs förslag.

Förskjutningen med ett år av tidpunkten för strålskyddslagens ikraftträdande och lokalsvårigheterna vid institutionen påverkar som nämnts takten för utbyggnaden av personalorganisationen. Med hänsyn till ökade arbetsuppgifter och det erforderliga förberedelsearbetet, innan lagen kan tillämpas, är emellertid en viss personalförstärkning nödvändig redan fr. o. m. ingången av budgetåret 1958/59. I huvudsak anser departementschefen sig böra förorda, att den av kommittén föreslagna utbyggnadsetappen för budgetåret 1957/58 nu genomföres. Departementschefens förslag rörande personalorganisationen för budgetåret 1958/59 framgår av en inom inrikesdepartementet upprättad organisationsplan, vilken redovisas i bilaga till statsrådsprotokollet.

Till närmare belysande av förslaget anföres följande.

Under röntgenkontrollavdelningen bör uppföras den nuvarande personalen vid avdelning A. I enlighet med kommitténs förslag bör avdelningen förstärkas med en strålskyddsinspektörstjänst i A 23. Då doseringskontrollen vid röntgenbehandlingsanläggningarna föreslås helt utövas av röntgenkontrollavdelningen, bör vidare en strålskyddsinspektörstjänst i Ag 23 och en assistenttjänst i högst Ag 13, som fr. o. m. innevarande budgetår inrättats vid avdelning B och av kommittén upptagits vid en särskild sektion för doseringskontroll under den kliniskt-fysikaliska avdelningen, överföras till röntgenkontrollavdelningen. Avdelningen kommer sålunda att förfoga över fyra strålskyddsinspektörer i A 23 och fyra assistenter. Beträffande strålskyddsinspektörstjänsterna föreslås, att en inrättas i lönegrad Ao 23 och de övriga i Ae 23. För assistenttjänsterna kan departementschefen icke tillstyrka högre lönegradsplacering än f. n. En av tjänsterna bör placeras i lönegrad Ae 15 och de tre övriga i högst Ae 13.

Vid den kärnfysikaliska avdelningen, som i huvudsak skall motsvara nuvarande avdelning C, bör i enlighet med vad kommittén förordat nyinrättas en tjänst som förste strålskyddsinspektör, vars innehavare skall ha ställning såsom biträdande avdelningsföreståndare. Det föreslås, att tjänsten inrättas som extra ordinarie i lönegrad Ae 24. I övrigt förordas, att de två fr. o. m. budgetåret 1957/58 inrättade tjänsterna som strålskyddsinspektör i Ag 23 och laboratoriebiträde i Ag 7 extraordinariesättes samt att en assistenttjänst i högst Ag 13 ändras till högst Ae 13.

Det nuvarande blodlaboratoriet har på grund av den starkt växande arbetsbördan under senare år icke tillnärmelsevis medhunnit sina uppgifter inom blodkontrollen. Med hänsyn härtill och för att även mera

kvalificerat utredningsarbete inom hälsokontrollen skall kunna utföras vid den nya hälsokontrollavdelningen tillstyrkes förslaget om att för den medicinske experten, som skall förestå avdelningens arbete, inrättas en halvtidsbefattning med arvode. För egen del föreslår departementschefen, att arvodet bestämmas till 18 000 kronor för år. Vidare anser departementschefen det nödvändigt, att en assistenttjänst inrättas för det löpande blodkontrollarbetet. Denna bör placeras i befordringgång lika med övriga assistenttjänster vid institutionen. För de nuvarande två laboratoriebiträdes-tjänsterna i Ag 7 vid blodlaboratoriet tillstyrkes placering i Ae 9 resp. Ae 7.

Till den kliniskt-fysikaliska avdelningen bör hänföras *dels* personalen vid den nuvarande avdelning B med undantag för de två befattningshavare för doseringskontroll, som enligt departementschefens förslag skall överföras till röntgenkontrollavdelningen, *dels ock* en fysiker och ett halvtidsanställt laboratoriebiträde vid radiumhemmets isotopavdelning. I och med att den kliniska avdelningen nu helt befrias från tillsynsuppgifter, bör dess insatser för sjukvården vid radiumhemmet kunna intensifieras ytterligare. Framför allt synes avdelningsföreståndaren, vilkens tid förut till icke ringa del tagits i anspråk för arbetsuppgifter inom tillsynsverksamheten, få möjligheter att ostört ägna sig åt mera krävande utvecklingsarbeten o. d. för sjukvården. Med hänsyn bl. a. härtill är departementschefen icke beredd att för budgetåret 1958/59 föreslå inrättande av nya tjänster vid avdelningen. Samtliga de tre fysikertjänsterna vid avdelningen bör emellertid extraordinariesättas och placeras två i Ae 23 och en i Ae 21. Av de tre kvarstående assistenttjänsterna bör den fr. o. m. innevarande budgetår inrättade tjänsten i Ag 15 överföras till extra ordinarie och en tjänst i högst Ag 13 ändras till högst Ae 13. Övriga förslag till nya tjänster och tjänsteförändringar för budgetåret 1958/59 vid den kliniskt-fysikaliska avdelningen och radiumhemmets isotopavdelning anser departementschefen sig icke kunna tillstyrka.

Såsom förut framhållits vid behandlingen av organisationsfrågan, har atomkommittén förklarat sig villig att för nästa budgetår svara för verksamheten vid radiofysiska institutionens mätlaboratorium. Departementschefen anser sig därför icke ha anledning att nu närmare pröva kommitténs personalförslag i denna del.

I enlighet med departementschefens förslag att institutionens strålningsbiologiska laboratorium skall överföras till karolinska institutets stat bör i första hand de båda befintliga tjänsterna såsom laborator i Ao 26 och preparator i Ao 9 vid laboratoriet uppföras på institutets personalstat. Vidare förordar departementschefen efter samråd med chefen för ecklesiastikdepartementet, att laboratoriet förstärkes med ett laboratoriebiträde i Ae 7. Kommitténs förslag om inrättande av en förste assistenttjänst vid laboratoriet anses däremot icke böra upptagas i detta sammanhang. Det erinras om att chefen för ecklesiastikdepartementet i årets statsverkspropo-

sition vid anmälan av medelsbehovet under institutets avlöningsanslag (VIII ht. s. 227) beräknat medel för avlöning till förenämnde laborator och behövliga hjälpkrafter åt denne. Någon uppräknig av nämnda anslag för ändamålet erfordras således nu icke.

I fråga om personalbehovet vid institutionens kansli erinras om att departementschefen i det föregående föreslagit inrättande av en förste byråsekreterartjänst i Ae 21 samt att han icke ansett den av kommittén förordade redogörartjänsten erforderlig. I övrigt tillstyrkes för budgetåret 1958/59 att en nuvarande tjänst som extra kontorsbiträde inplaceras i reglerad befordringsgång samt att medel beräknas för ytterligare en kontorsbiträdestjänst i befordringsgången.

På grund av de ökade göromål för karolinska sjukhusets kameralavdelning som handhavandet av medelsförvaltningen för strålskyddsnämnden och radiofysiska institutionen medför vid ett genomförande av de framlagda förslagen, förordas att en kanslibiträdestjänst i lönegrad Ae 7 inrättas vid nämnda avdelning. Förslaget påverkar icke den tidigare gjorda medelsberäkningen under sjukhusets avlöningsanslag för budgetåret 1958/59.

Beträffande verkstadspersonalen slutligen anser departementschefen sig endast kunna tillstyrka, att en tjänst för ingenjör i lönegrad Ae 17 inrättas för en f. n. med forskningsmedel avlönad befattningshavare, avsedd för mera kvalificerade konstruktionsarbeten samt vården av institutionens instrumentarium.

Vid sin preliminära anmälan av förevarande anslagsfrågor, har departementschefen förutsatt, att avlönings- och omkostnadsmedlen för radiofysiska institutionen skall utbrytas ur karolinska sjukhusets anslag och redovisas under särskilda anslag till strålskyddsverksamhet m. m. Departementschefen delar nämligen strålskyddskommitténs uppfattning, att de betydande kostnaderna för strålskyddsverksamheten icke bör belasta sjukhusets stat. För att undvika alltför stor uppsplittring av institutionens medel på olika anslag förordas, att även de medel, som anvisas för den kliniskt-fysikaliska avdelningens verksamhet, uppföres under ifrågavarande anslag. Även medelsbehovet för strålskyddsnämnden anses böra redovisas härunder.

Vid bifall till vad departementschefen i det föregående anfört och förordat skulle under avlöningsanslaget till strålskyddsverksamhet m. m. för budgetåret 1958/59 erfordras en medelsanvisning av i runt tal 840 000 kronor. Häremot svarar en kostnadsminskning under karolinska sjukhusets avlöningsanslag med cirka 674 000 kronor. Samtidigt uppstår emellertid en kostnadsökning under karolinska institutets avlöningsanslag med omkring 60 000 kronor. De totala merkostnaderna för avlöningar vid förslagens genomförande uppgår alltså till i runt tal 225 000 kronor.

Anslaget till Strålskyddsverksamhet m. m.: Avlöningar bör fördelas på

olika poster i enlighet med avlöningsstaten i departementschefens hemställan.

Strålskyddsverksamhet m. m.: Omkostnader

På grund av att radiofysiska institutionens omkostnader f. n. bestrides från karolinska sjukhusets omkostnadsanslag och härunder icke redovisas särskilt, saknas hållpunkter för en säkrare beräkning av institutionens driftutgifter i dagens läge. Härtill kommer svårigheterna att bedöma vilka kostnadsökningar som blir följden av den utvidgade personalorganisationen, strålskyddsnämndens verksamhet och institutionens nya arbetsuppgifter jämlikt strålskyddslagen. I avsaknad av närmare erfarenheter rörande medelsbehovet anser departementschefen sig ihuvudsak böra godtaga strålskyddskommitténs beräkningar härutinnan.

I likhet med kommittén beräknar departementschefen sålunda för nästa budgetår till sjukvård m. m. 3 000 kronor, till reseersättningar 45 000 kronor samt till bränsle, lyse och vatten 13 000 kronor. Beträffande sistnämnda kostnader är att märka, att institutionen är ansluten till karolinska sjukhusets värmecentral och att institutionen i fortsättningen bör lämna ersättning till sjukhuset för levererad värme, beräknad på en approximativt uppskattad förbrukning och efter gängse priser.

Till övriga expenser beräknas ett belopp av 10 000 kronor. Häri inbegripes även kostnader för inköp av litteratur, för vilket ändamål icke beräknas särskilda medel. Då institutionen liksom hittills bör vara anknuten till karolinska sjukhusets telefonväxel, föreslås såsom kommittén förutsatt vissa samtalsavgifter m. m. alltjämt få bäras av sjukhuset.

Enär publikation av allmänna föreskrifter och anvisningar i strålskyddsärenden torde få lov att ske i ganska stor utsträckning i synnerhet under en övergångstid i samband med den nya lagstiftningens ikraftträdande, förordas till publikationstryck för nästa budgetår en medelsanvisning av 3 000 kronor.

Vad härefter angår medelsbehovet till inköp och underhåll av inventarier och instrument har kommittén beräknat 10 000 kronor för anskaffande av möbler m. m. vid inredning av institutionsföreståndarens bostad i institutionsbyggnaden till arbetslokaler. Ehuru departementschefen ännu icke tagit definitiv ställning till hur institutionens lokalfråga provisoriskt och på längre sikt skall lösas, anses det uppenbart, att den föreslagna personalökningen vid institutionen nödvändiggör viss inventarieanskaffning. Departementschefen tillstyrker, att 10 000 kronor beräknas härför.

Enligt kommittén beräknas vidare årligen sammanlagt 13 000 kronor för komplettering och löpande underhåll av inventarier samt inköp och underhåll av instrument, varjämte föreslås ett engångsanslag av 30 000 kronor för anskaffande av en röntgenapparat. Medel för sistberörda ända-

mål har anvisats redan för innevarande budgetår. Direktionen för karolinska sjukhuset har äskat sammanlagt omkring 136 000 kronor för dels vissa engångsanskaffningar, bl. a. två röntgenapparater till den kliniskt-fysikaliska avdelningen samt viss utrustning till tillsynsavdelningarna på grund av nya arbetsuppgifter enligt strålskyddslagen, dels viss kompletteringsanskaffning till förstnämnda avdelning. För egen del anser departementschefen sig icke kunna tillstyrka högre medelsanvisning än 40 000 kronor för engångsanskaffningar av instrument, varvid beräknas 27 000 kronor för inköp av en röntgenapparat för 10—100 kV till den kliniska avdelningen samt 6 500 kronor för anskaffande av vissa mätinstrument m. m. till vardera av tillsynsavdelningarna. För smärre nyanskaffningar och kompletteringar samt löpande underhåll av inventarier och instrument beräknas 18 000 kronor.

Totalt bör alltså posten till inköp och underhåll av inventarier och instrument upptagas till (10 000 + 40 000 + 18 000) 68 000 kronor.

Till inköp av förbrukningsartiklar samt till tvätt och renhållning beräknas 10 000 resp. 3 000 kronor.

Förslaget att i omkostnadsstaten uppföra en särskild delpost till diverse utgifter, avsedd bl. a. för vissa representationskostnader, anser departementschefen sig icke kunna biträda.

För sådana mer servicebetonade arbetsuppgifter som förutsatts skola åvila radiofysiska institutionen i samband med strålskyddsverksamheten — upprättande och granskning av strålskyddsförslag, yttranden över förslag till nya typer av röntgenapparater och andra anordningar, kontroll och standardisering av radioaktiva preparat m. m. — bör såsom kommittén föreslagit ersättning utgå enligt av strålskyddsutskottet fastställda grunder. Ersättningen bör bestämmas på sådant sätt att full täckning erhålles för de med verksamheten förenade kostnaderna. Departementschefen föreslår, att inkomsterna av sådan verksamhet, vilka för budgetåret 1958/59 torde kunna uppskattas till 10 000 kronor, tills vidare tillgodoföres en särskild inkomstpost under institutionens omkostnadsstat.

I enlighet med det anförda bör under ett särskilt anslag till Strålskyddsverksamhet m. m.: Omkostnader för budgetåret 1958/59 anvisas 145 000 kronor. Då belastningen under karolinska sjukhusets omkostnadsanslag beräknats minska med 69 000 kronor, kan kostnadsökningen vid bifall till vad här förordats sålunda uppskattas till i runt tal 75 000 kronor.

Motioner

I förevarande sammanhang har utskottet till behandling förehåft följande motioner, nämligen

dels en inom första kammaren av herr *Kaijser* väckt motion (I: B 27), vari hemställts, att riksdagen med ändring av Kungl. Maj:ts förslag i prop.

I B punkt [1] angående personalstat för radiofysiska institutionens klinisk-fysikaliska avdelning måtte besluta om inrättande, utöver den personal som föreslagits i propositionen, av följande tjänster, nämligen 1 fysiker i Ag 23, 1 förste assistent i Ae 19 och 1 förste assistent i Ao 17, att godkänna härav betingade ändringar i av departementschefen föreslagen avlöningsstat för strålskyddsverksamhet m. m. att tillämpas tills vidare fr. o. m. budgetåret 1958/59 samt att för budgetåret 1958/59 under elfte huvudtiteln anvisa a) till Strålskyddsverksamhet m. m.: Avlöningar ett förslagsanslag av 904 000 kronor samt b) till Strålskyddsverksamhet m. m.: Omkostnader ett förslagsanslag av 145 000 kronor,

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Thun* och fru *Wallentheim* (I: B 134) och den andra inom andra kammaren av fru *Thorsson m. fl.* (II: B 137), i vilka hemställts, att riksdagen måtte, utöver de anslag till strålskyddsverksamhet som föreslås i statsverkspropositionen B, bil. 13, bevilja 200 000 kronor för upprättande och drift av ett nät av stationer för registrering av radioaktivt stoff i enlighet med förslag av chefen för radiofysiska institutionen vid karolinska sjukhuset.

Beträffande de skäl, motionärerna anfört till stöd för sina yrkanden, hänvisas till de vid årets förra riksdag väckta motionerna I: 333 och II: 439.

Utskottet

Utskottet vill inledningsvis erinra om att riksdagen numera, med bifall till Kungl. Maj:ts proposition nr 29 till årets förra riksdag, beslutat om införande av en ny strålskyddslag. I samband därmed har ställning tagits till det beslutande strålskyddsorganets organisation, innebärande att inom medicinalstyrelsen skall inrättas en strålskyddsnämnd, sammansatt av sakkunniga företrädare för de av strålskyddsfrågorna berörda områdena och med möjlighet att vid behov tillkalla särskilda sakkunniga.

I nu förevarande sammanhang föreslås en omorganisation av radiofysiska institutionen vid karolinska sjukhuset, främst påkallad av den snabba utvecklingen inom området för användning av joniserande strålning och de ökade arbetsuppgifter inom strålskyddsverksamheten, som kommer att åvila strålskyddsorganen jämligt den nya lagstiftningen.

Beträffande den allmänna organisationen för nuvarande arbetsuppgifter har strålskyddskommittén ansett, att verksamhetsgrenarna står i starkt beroende av varandra och i stor utsträckning använder samma apparatur samt att någon klar gräns icke kan dragas mellan forskning och löpande verksamhet på området. Med hänsyn härtill föreslår kommittén, att institutionen bibehålles för sina hittillsvarande funktioner inom radiofysisk och radiobiologisk forskning, strålskyddskontroll samt fysikaliskt sjukvårds-

arbete för radiumhemmet. En reservant inom kommittén anser, att samtliga de tre verksamhetsgrenarna bör lösrytas från varandra och organiseras som skilda enheter. Även om departementschefen i princip i likhet med kommittén anser, att en intim kontakt mellan forskningen och den löpande verksamheten måste upprätthållas, har han i förslaget gjort vissa jämkningar, innebärande att professorn i radiofysik skall befrias från ansvaret för den löpande strålskyddsverksamheten och i största möjliga utsträckning avlastas därmed sammanhängande administrativt arbete, att den kliniskt-fysikaliska avdelningen helt reserveras för arbetet för radiumhemmet samt att tillsynsavdelningarna direkt under strålskyddsnämnden skall svara för alla uppgifter inom strålskyddsverksamheten, inberäknat doseringskontrollen. Den av departementschefen föreslagna kompromisslösningen medför, att den radiofysiska institutionen i huvudsak bibehåller sin nuvarande ställning. Såvitt utskottet kunnat finna tillgodoser förslaget, utan uppgivande av kommitténs grundtanke, de viktigaste invändningarna under remissbehandlingen och garanterar ett visst önskvärt särhållande av verksamhetsgrenarna. Med hänsyn dessutom till att utvecklingen på förevarande område torde böra ytterligare följas, innan mera genomgripande förändringar vidtages i den allmänna organisationen, tillstyrker utskottet Kungl. Maj:ts förslag härutinnan. Av propositionen framgår, att det är departementschefens avsikt, att tillsynsavdelningarna inte uteslutande skall ägna sig åt rutinmässiga besiktnings- och kontrolluppgifter. Detta uttalande vill utskottet understryka.

Departementschefen föreslår i fråga om strålskyddsnämndens sammansättning, att i denna skall ingå — utöver vad kommittén avsett — en radiobiolog och en administrativ expert. Därigenom synes de viktigaste av radiofysiska institutionens verksamhet berörda intressena erhålla representation i nämnden. Såsom departementschefen anfört är det inte möjligt att i nämnden insätta representanter för de många speciella intresseområden, som berörs av strålskyddsfrågorna. En så långt gående utökning av antalet ledamöter som från vissa håll föreslagits torde enligt utskottets mening icke heller vara lämplig med hänsyn till att nämnden avses skola fungera som administrativ styrelse för institutionen. Utskottet, som med hänsyn till det anförda tillstyrker Kungl. Maj:ts förslag i frågan, har icke heller funnit anledning till erinran mot vad departementschefen anfört angående lämpligt arbetssätt för nämnden. I den mån så finnes påkallat med hänsyn till erfarenheterna torde Kungl. Maj:t böra äga befogenhet att vidtaga erforderliga jämkningar i nämndens sammansättning utan att frågan i förväg underställes riksdagen.

I anslutning till vad utskottet nu anfört angående den allmänna organisationen av radiofysiska institutionen och strålskyddsnämnden vill utskottet något beröra arbetsfördelningen mellan dessa. I propositionen nr 29 till årets förra riksdag med förslag till ny strålskyddslag har föredragande

departementschefen understrukit, att möjlighet bör finnas till delegation av beslutanderätten i rutinfrågor på tillsynsorganet eller dess befattningshavare. Mot departementschefens uttalande i förevarande sammanhang, att sådan delegation — för minskande av institutionsföreståndarens arbetsbörda — i första hand skall ske till avdelningsföreståndarna eller om så finnes lämpligt till de mera kvalificerade tillsynsmännen i övrigt, har utskottet icke funnit anledning till erinran. Utskottet förutsätter emellertid, att arbets sättets verkningar i olika avseenden noga följes och att delegationen till olika befattningshavare anpassas efter vad som senare kan visa sig lämpligt. Särskilt torde därvid böra övervägas, att institutionsföreståndaren får viss samordnande funktion mellan den vid tillsynsavdelningarna bedrivna forskningen och den fria forskningen vid institutionen. Närmare föreskrifter bör meddelas i instruktion.

Förutom det forskningsarbete, som bedrivs vid institutionens laboratorier, har sedan år 1950 under institutionsföreståndarens ledning löpande registrering skett av i naturen förekommande radioaktivitet. Sedan 1953 finns sex mätstationer, jämnt fördelade över landet. I skrivelse till Kungl. Maj:t har chefen för radiofysiska institutionen föreslagit, att medel anvisas för upprättande av ett väsentligt tätare nät av dylika stationer. Kostnaderna för dessa, till största delen av engångsnatur, uppskattas till 200 000 kronor. Departementschefen har — med hänsyn till de risker som kan vara förenade med en höjning av den allmänna strålningsnivån — ansett registreringen vara en viktig uppgift men likväl förklarar sig icke beredd att nu taga ställning till förslaget. I motionerna I: B 134 och II: B 137 har hemställts, att medel anvisas för ändamålet. Utskottet vill för sin del uttala sin fulla anslutning till vad i propositionen anförts angående vikten av fortlöpande registrering. Det torde dock, såsom departementschefen förordat, böra ankomma på strålskyddsnämnden att ytterligare överväga frågan samt bl. a. undersöka, hur olika intressen på området kan samordnas och hur tätt mätstationerna bör ligga. I avvaktan på resultatet av utredningen, vilken bör bedrivas skyndsamt, har utskottet — som vidare vill erinra om att utredning pågår rörande de åtgärder som kan behöva vidtagas för att skydda allmänheten mot de hälsorisker en utspridning av radioaktiva ämnen över någon del av vårt land skulle kunna medföra — i denna fråga icke ansett sig böra intaga annan ståndpunkt än departementschefen. Ett ställningstagande till frågan om anvisning av medel för nu avsett ändamål torde sålunda böra anstå tills vidare, varför utskottet avstyrker motionerna I: B 134 och II: B 137. Utskottet förutsätter, att Kungl. Maj:t med hänsyn till frågans stora betydelse noga följer utvecklingen och, om så skulle visa sig nödvändigt, vidtager åtgärder för att riksdagen skall kunna i särskild ordning besluta om erforderlig medelsanvisning. Utskottet förordar, att riksdagen i anledning av förenämnda motioner i skrivelse till Kungl. Maj:t ger till känna vad utskottet nu anför.

Departementschefen delar kommitténs uppfattning, att en särskild kli-

niskt-fysikalisk avdelning bör inrättas för radiofysiska institutionens arbete för sjukvården vid radiumhemmet. Även utskottet kan ansluta sig till denna mening. Emellertid vill utskottet — med hänsyn till de skäl som av vissa remissorgan anförts för ett inordnande av avdelningen under karolinska sjukhuset — framhålla angelägenheten av att här avsedda fysiker intimt samarbetar med läkarna vid radiumhemmet. Förbättrade förutsättningar torde skapas för att fysikerna odelat skall kunna ägna sig åt verksamheten där, sedan doseringskontrollen enligt departementschefens förslag förlagts till röntgenkontrollavdelningen. För ernående av garantier, att arbetet smidigt anpassas efter sjukvårdens krav, bör såsom departementschefen framhållit nära kontakt hållas mellan strålskyddsnämnden och direktionen för karolinska sjukhuset.

I motionen I: B 27 har föreslagits inrättande av ytterligare tre tjänster för den kliniskt-fysikaliska avdelningen utöver vad departementschefen föreslagit. De begärda befattningarna avser att möjliggöra fortsatt anställning för viss med forskningsmedel avlönad personal. Enligt uppgift i motionen kan sådana medel nämligen icke påräknas härför i fortsättningen. Utskottet, som vill erinra om att under de senaste budgetåren ett antal befattningar inrättats vid avdelningen för tjänstemän, vilka tidigare avlönats med forskningsmedel, har inhämtat, att sådana medel numera beviljats för avlönande av en av de i motionen avsedda personerna, medan medel ännu icke anvisats för de övriga. Såvitt utskottet kunnat utröna fullgör dessa tre tjänstemän rent sjukvårdande uppgifter. Fastän någon skarp gräns mellan forskningen och den löpande verksamheten icke kan dragas, finner utskottet därför naturligt, att medel för verksamheten — efter prövning i vanlig ordning av här avsedda tjänster — av Kungl. Maj:t beräknas under strålskyddsanslaget fr. o. m. budgetåret 1959/60. Utskottet utgår ifrån att forskningsmedel under dessa förutsättningar kommer att medgivas för avlönande av samtliga förenämnda personer under budgetåret 1958/59. Utskottet, som icke är berett att i vidare mån tillstyrka yrkandet i motionen I: B 27, föreslår riksdagen att i skrivelse till Kungl. Maj:t giva till känna vad utskottet nu anfört.

Vad departementschefen anfört rörande radiofysiska institutionens ställning och funktioner i dess egenskap av fri vetenskaplig institution under karolinska institutet har icke föranlett någon erinran eller särskilt uttalande från utskottets sida.

Förslaget i propositionen rörande obligatorisk undervisning i strålskyddsteknik för vissa yrkesgrupper samt anordnandet av frivilliga kurser i mån av behov tillstyrkes av utskottet. Såsom departementschefen förutsatt torde det få ankomma på strålskyddsnämnden att ytterligare överväga utbildningsbehovet och själv taga initiativ till olika utbildningskurser.

Till departementschefens förslag rörande vissa anslagsmässiga förändringar å riksstaten kan utskottet ansluta sig. Avlöningar och omkostnader

för radiofysiska institutionen bör sålunda i fortsättningen icke belasta karolinska sjukhusets stat utan redovisas under särskilda anslag. Ehuru delade meningar kan råda därom, tillstyrker utskottet, att under dessa uppföres också de medel, som anvisas för den kliniskt-fysikaliska avdelningens verksamhet.

Till antalet tjänster vid fullt utbyggd personalorganisation tar departementschefen inte ställning. Utskottet anser inte heller, att någon tidsplan för den personella upprustningen nu bör fastställas, utan behovet av nya tjänster bör prövas successivt med beaktande av andra angelägna behov.

Med hänvisning till utskottets ställningstagande i organisationsfrågorna tillstyrker utskottet Kungl. Maj:ts förslag om viss personalförstärkning fr. o. m. budgetåret 1958/59, innebärande att den av kommittén för närmast föregående budgetår föreslagna utbyggnadsetappen nu i huvudsak genomföres. Även de i sammanhanget redovisade anslagsberäkningarna, avseende avlöningar och omkostnader för verksamheten, kan av utskottet godtagas.

Enär övriga av Kungl. Maj:t i propositionen framlagda förslag icke för-
anlett någon erinran eller särskilt uttalande från utskottets sida hemställer utskottet,

att riksdagen må

I. i anledning av Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag
å motionerna I: B 27, I: B 134 och II: B 137

a) fastställa följande personalförteckning för strål-
skyddsverksamhet m. m.:

Tjänstemän å ordinarie stat

3 avdelningsföreståndare	Ao 26
1 förste strålskyddsinspektör	Ao 24
1 strålskyddsinspektör	Ao 23
1 assistent	Ao 13
1 instrumentmakare	Ao 9
<i>Extra ordinarie tjänstemän i högre lönegrad än Ae 19</i>	
1 förste strålskyddsinspektör	Ae 24
2 fysiker	Ae 23
4 strålskyddsinspektörer	Ae 23
1 fysiker	Ae 21
1 förste byråsekreterare	Ae 21;

b) godkänna följande avlöningsstat för strålskyddsverk-
samhet m. m., att tillämpas tills vidare fr. o. m. budgetåret
1958/59:

Avlöningsstat

1. Avlöningar till ordinarie tjänstemän, <i>förslagsvis</i>	164 000
2. Arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t, <i>förslagsvis</i>	39 000
3. Avlöningar till övrig icke-ordinarie personal ..	532 000
4. Rörligt tillägg, <i>förslagsvis</i>	105 000
	<hr/>
	Summa kronor 840 000;

c) till *Strålskyddsverksamhet m. m.*: Avlöningar för budgetåret 1958/59 under elfte huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 840 000 kronor;

d) till *Strålskyddsverksamhet m. m.*: *Omkostnader* för budgetåret 1958/59 under elfte huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 145 000 kronor;

II. i anledning av motionen I: B 27 i skrivelse till Kungl. Maj:t giva till känna vad utskottet anfört angående vissa tjänster vid radiofysiska institutionens kliniskt-fysikaliska avdelning;

III. i anledning av motionerna I: B 134 och II: B 137 i skrivelse till Kungl. Maj:t giva till känna vad utskottet anfört angående stationer för mätning av radioaktiviteten.

Stockholm den 11 juli 1958

På statsutskottets vägnar:

MARTIN SKOGLUND

Vid förestående ärendes slutbehandling inom utskottet ha närvarit

från första kammaren: herr Gillström, fröken Andersson, herrar Birger Andersson, Boman, Thun, Pålsson, Bergman, Holmqvist, Sundelin, Rikard Svensson, Bertil Petersson, Palme, Lodenius och Anders Johansson; samt

från andra kammaren: herrar Skoglund i Doverstorp, Åkerström, Petterson i Degerfors, Thapper, Rubbestad, Jansson i Kalix, Gustafsson i Stockholm, Svensson i Stenkyrka, fröken Elmén, fröken Olsson, herrar Cassel, Nihlfors, fru Thorsson, herr Bohman och fröken Vinge.